

**Αντιμετώπιση πολιτισμικών ασυμβατοτήτων στη
μετάφραση νομικών κειμένων**

**Η μετάφραση των Γενικών Αρχών του ελληνικού
Αστικού Κώδικα στα Γερμανικά**

**Χρήστος Γιαννούτσος
Υποψήφιος Διδάκτωρ
ΤΞΓΜΔ, Ιόνιο Πανεπιστήμιο**

Εισαγωγή

- Πολιτισμικές ασυμβατότητες (Stolze, 1992, σ. 207)

«τα εμπόδια που αντιμετωπίζει ένας μεταφραστής κατά τη μεταφορά ενός οποιουδήποτε κειμένου σε ένα άλλο πολιτισμό» (Βλαχόπουλος, 2014, σ. 17-18)

- Από τα παραδείγματα του Βλαχόπουλου, τα μόνα παραδείγματα που αφορούν πολιτισμικές ασυμβατότητες μεταξύ ελληνικής και γερμανικής νομικής γλώσσας σε νομικά κείμενα είναι εκείνα:
- της απόδοσης του γερμανικού λεξήματος *Unternehmergeellschaft* προς την ελληνική γλώσσα (Βλαχόπουλος, 2015, σ. 33)
- και της αρίθμησης των ενοτήτων ενός νομικού κειμένου (Βλαχόπουλος, 2014, σ. 19, 2015, σ. 33), σύμφωνα με τον οποίον τα γερμανικά συμφωνητικά χωρίζονται σε §, ενώ τα ελληνικά συμφωνητικά σε άρθρα.

Ερευνητικά ερωτήματα

- ❖ Ποιες είναι οι πολιτισμικές ασυμβατότητες μεταξύ ελληνικής και γερμανικής νομικής γλώσσας στην περίπτωση των Γενικών Αρχών του ελληνικού Αστικού Κώδικα;
- ❖ Πώς αντιμετωπίζει τις πολιτισμικές ασυμβατότητες ο Δημήτριος Γώγος, ο μεταφραστής των Γενικών Αρχών του ελληνικού Αστικού Κώδικα προς τη γερμανική γλώσσα (Gogos 1951);

**Πολιτισμικές ασυμβατότητες
μεταξύ των ελληνικών και των
γερμανικών Γενικών Αρχών**

Κατηγορίες πολιτισμικών ασυμβατοτήτων

- ❖ Τρεις γενικές κατηγορίες πολιτισμικών ασυμβατοτήτων (Stolze, 1992, σ. 207):
  - Στις **πραγματολογικές**,
  - στις **μορφικές**
  - και τις **σημασιολογικές** ασυμβατότητες.
- ❖ Οι Βαλεοντής και Κριμπάς (2014, σ. 32, 242) διακρίνουν δύο κατηγορίες ιδιαιτεροτήτων των νομικών κειμένων, τις **γλωσσοστρεφείς ιδιαιτερότητες** και τις **δικαιοστρεφείς ιδιαιτερότητες**.
- ❖ Οι **πολιτισμικές ασυμβατότητες**, εντάσσονται στις **δικαιοστρεφείς ιδιαιτερότητες**

Πραγματολογικές πολιτισμικές ασυμβατότητες

- ❖ Οι πραγματολογικές ασυμβατότητες «είναι αποτέλεσμα της ανυπαρξίας πραγματικοτήτων (*realia*) του ενός πολιτισμού στους κόλπους του άλλου» (Βλαχόπουλος, 2015, σ. 32).
- ❖ Στις πραγματολογικές ασυμβατότητες περιλαμβάνονται «λέξεις που χαρακτηρίζουν έννοιες που υπάρχουν στον πολιτισμό-πηγή, ενώ ο πολιτισμός-στόχος στερείται ανάλογων εννοιών» (Matulewska & Wagner, 2020, σ. 3 στο Σκυτιώτη 2022, σ. 96).
- ❖ Στο ελληνικό νομικό σύστημα όταν λέμε *προθεσμίες*, στο γερμανικό νομικό σύστημα λέμε *Fristen* και *Terminen*. Ωστόσο, το λέξημα *Terminen* δεν υφίσταται στην πραγματικότητα (*realia*) της ελληνικής νομικής γλώσσας. Η Παντελίδου (2022, σ. 266-267) αναφέρει σχετικά με τις συγκεκριμένες διατάξεις:
  - Οι διατάξεις αυτές, δηλ. οι ΑΚ 241-246, προϋποθέτουν προθεσμία, δηλ. ένα χρονικό διάστημα μεταξύ δύο χρονικών σημείων. Δεν εφαρμόζονται ευθέως στον προσδιορισμό των χρονικών σημείων που δεν συνδέονται με διάρκεια, αλλά με αδιαίρετες χρονικές μονάδες. Αντιθέτως στο γερμανικό δίκαιο το αντίστοιχο κε. του ΓερμΑΚ (§§ 186-193) ορίζει δύο ονόματα «*Fristen, Termine*», από τους οποίους ο πρώτος αναφέρεται σε χρονικό διάστημα και ο δεύτερος σε χρονικό σημείο. Η διεύρυνση αυτή έχει προκαλέσει αμφισβητήσεις μεταξύ άλλων και με το αν εφαρμόζεται στην περίπτωση της διαταξης για την αργία.
- ❖ Επίσης, ο Αθανάσιος Καΐσης, στον δεύτερο τόμο του Γερμανοελληνικού Λεξικού Νομικής Ορολογίας, σ. 737, αναφέρει ότι «*Termin (Καΐσης, 2002, σ. 738)* αναφέρει ρητά ότι «ο όρος σημαίνει ορισμένο χρονικό σημείο, ενώ ο όρος *Frist* σημαίνει χρονικό άνυσμα, δηλ.

Αντιμετώπιση πραγματολογικών πολιτισμικών ασυμβατοτήτων

Ο Δημήτριος Γώγος, κατά τη μετάφραση των άρθρων 241-246 του ελλΑΚ, μεταφράζει όπου συναντάει το λέξιμα *Προθεσμίες* ως *Fristen*, χάριν διατήρησης της πιστότητας του περιεχομένου του πρωτότυπου κειμένου στη γερμανική μετάφραση, όπως αναφέρει και στην εισαγωγή της δημοσιευμένης μετάφρασής του. Στην εισαγωγή της μετάφρασης, ο ίδιος ο μεταφραστής, ο Δημήτριος Γώγος (Gogos, 1951, σ. VIII), αναφέρει ότι «έγινε προσπάθεια να αναπαραχθεί κατά λέξη το ελληνικό κείμενο».

Στην προκειμένη περίπτωση, ο Δημήτριος Γώγος ακολουθεί τη στρατηγική της «νομικής ισοδυναμίας» (Σκυτιώτη, 2022, σ. 211), ή αλλιώς της ισοδυναμίας του έννομου αποτελέσματος, μιας στρατηγικής που είναι «πρωταρχικής σημασίας, καθώς από αυτήν εξαρτάται η επέλευση των προβλεπόμενων και επιδιωκόμενων έννομων συνεπειών» (Hale, 2011, σ. 42 στο Σκυτιώτη, 2022, σ. 211).

Άλλωστε, με την επιλογή του λεξήματος *Frist* ως νομικά ισοδύναμο του λεξήματος *Προθεσμία* επιτυγχάνεται η κατανόηση του πνεύματος των διατάξεων του ελληνικού αστικού δικαίου στον γερμανόφωνο αναγνώστη, καθώς, όπως αναφέρει ο Γεώργιος Πλαγιανάκος (Plagianakos, 1963, σ. 6), οι διατάξεις για τις προθεσμίες είναι επηρεασμένες από το γερμανικό αστικό δίκαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ

Προθεσμίαι

Άρθρον 240

Διά τας προθεσμίας τας καθοριζόμενας διὰ νόμου, δικαστικής αποφάσεως ή δικαιοπραξίας ισχύουσιν αἱ ἐρμηνευτικαὶ διατάξεις τῶν άρθρων 241 ἕως 246.

Άρθρον 241

Ἡ προθεσμία ἀρχεται τὴν ἐπιούσαν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν συνέβη τὸ ἀποτελοῦν τὴν ἀφετηρίαν αὐτῆς γεγονός. Διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐνηλικότητος ὑπολογίζεται καὶ ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεως.

Άρθρον 242

Ἡ προθεσμία λήγει διὰ τῆς παρελεύσεως ὁλοκλήρου τῆς τελευταίας ἡμέρας καί, ἐὰν αὕτη εἶναι κατὰ νόμον ἑορτάσιμος, διὰ τῆς παρελεύσεως ὁλοκλήρου τῆς ἐπομένης ἐργασίμου.

Άρθρον 243

Προθεσμία προσδιοριζομένη καθ' ἑβδομάδας λήγει ἅμα ὡς παρέλθῃ ἡ ἀντίστοιχος ὁμώνυμος ἡμέρα τῆς τελευταίας ἑβδομάδος.

Προθεσμία προσδιοριζομένη κατὰ μῆνας λήγει ἅμα ὡς παρέλθῃ ἡ ἡμέρα τοῦ τελευταίου μηνός ἢ κατ' ἀριθμὸν ἀντίστοιχος πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἐνάρξεως καί, ἐλλειπούσης ἀντιστοίχου, ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ μηνός.

Προθεσμία προσδιοριζομένη κατὰ ἔτη λήγει ἅμα ὡς παρέλθῃ ἡ ἀντίστοιχος ἡμερομηνία τοῦ τελευταίου ἔτους.

Άρθρον 244

Προθεσμία ἡμίσεος ἔτους νοεῖται ὡς προθεσμία ἕξ μηνῶν, προθεσμία δὲ ἡμίσεος μηνός νοεῖται ὡς προθεσμία δέκα πέντε ἡμερῶν.

Neuntes Kapitel

Fristen

240. Für die Fristen, welche durch Gesetz, gerichtliche Entscheidung oder Rechtsgeschäft bestimmt werden, gelten die Auslegungsvorschriften der Art. 241 bis 246.

241. Die Frist beginnt mit dem Tage, der demjenigen Tage folgt, in den das für ihren Beginn maßgebende Ereignis fällt. Für die Berechnung der Volljährigkeit wird auch der Tag der Geburt mitgerechnet.

242. Die Frist endet mit dem Ablauf des ganzen letzten Tages und, wenn dieser ein gesetzlicher Feiertag ist, mit dem Ablauf des ganzen nächstfolgenden Werktages.

243. Eine nach Wochen bestimmte Frist endet mit dem Ablauf des entsprechenden gleichlautenden Tages der letzten Woche.

Eine nach Monaten bestimmte Frist endet mit dem Ablauf des Tages des letzten Monats, der durch seine Zahl dem Anfangstage der Frist entspricht; in Ermangelung eines entsprechenden Tages im letzten Monat endet die Frist mit dem Ablauf des letzten Tages dieses Monats.

Eine nach Jahren bestimmte Frist endet mit dem Ablauf des entsprechenden Datums des letzten Jahres.

244. Eine Frist von einem halben Jahre wird als eine Frist von sechs Monaten und eine Frist von einem halben Monat wird als eine Frist von fünfzehn Tagen verstanden.

Ist eine bestimmte Frist auf Monate und Tage gestellt, so sind zuerst die Monate zu zählen und dann werden die Tage hinzugefügt.

245. Wird eine Frist verlängert, so beginnt die neue Frist von dem Ablauf der ersten an.

Μορφικές πολιτισμικές ασυμβατότητες

- ❖ Η δεύτερη κατηγορία πολιτισμικών ασυμβατοτήτων είναι οι **μορφικές ασυμβατότητες**. Αυτές γεννώνται «επειδή ορισμένες κατηγορίες κειμένων υλοποιούνται σε διαφορετικούς πολιτισμούς με διαφορετικά γλωσσικά μέσα» (Σκυτιώτη, 2022, σ. 96).
- Η **ασυμβατότητα στην αρίθμηση των ενοτήτων ενός νομικού κειμένου** (π.χ., στα γερμανικά συμφωνητικά το κείμενο διαρθρώνεται σε «παραγράφους» με το σύμβολο §. Το ελληνικό συμφωνητικό συνήθως χωρίζεται σε άρθρα, ενώ η παράγραφος στην ελληνική έννομη τάξη αποτελεί υπάλληλη έννοια) (Βλαχόπουλος, 2015, σ. 33).

Αντιμετώπιση μορφικών πολιτισμικών ασυμβατοτήτων

Ο Δημήτριος Γώγος κατά τη μετάφραση των άρθρων 1-3 του ελλακ παραλείπει να μεταφράσει το λέξιμα «Άρθρον» προς τη γερμανική γλώσσα από το Άρθρο 2 και ύστερα.

Συγκεκριμένα, το πρώτο άρθρο μεταφράζεται ως Art. 1, και όχι ως Artikel 1, και στη συνέχεια διατηρεί απλώς τον αριθμό (2., 3. και ούτω καθεξής), αφήνοντας αμετάφραστο το λέξιμα «Άρθρον», συνεπώς δεν τηρεί την πιστότητα του περιεχομένου του πρωτότυπου κειμένου στη γερμανική μετάφραση.

Ο Δημήτριος Γώγος αναφέρει στην εισαγωγή της μετάφρασης (Gogos 1951, VIII): «Απέφυγα την κατά λέξη μετάφραση μόνο όταν δεν ήταν δυνατόν να αναπαραχθεί το νόημα του ελληνικού κειμένου».

Στο παράδειγμα που μελετάμε, λοιπόν, δεν αιτιολογείται η μεταφραστική επιλογή του Δημήτριου Γώγου, καθώς η κατά λέξη μετάφραση του λεξήματος «Άρθρον» ως «Artikel» στη γερμανική γλώσσα θα ήταν πλήρης αναπαραγωγή του νοήματος του ελληνικού κειμένου.

ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΞ

BIBLION ΠΡΩΤΟΝ

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Οι κανόνες τοῦ δικαίου ἐν γένει

Ἄρθρον 1

Πηγὰ τοῦ δικαίου
Οἱ κανόνες τοῦ δικαίου περιλαμβάνονται εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα.

Ἄρθρον 2

Ἀναδρομικὴ δυνάμις τοῦ νόμου
Ὁ νόμος ὀρίζει περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ δὲν ἔχει ἀναδρομικὴν δύναμιν, διατηρεῖ δὲ τὴν ἰσχύν του ἐνώσθ' ἕτερος κανὼν δικαίου δὲν καταργήσῃ αὐτὸν ρητῶς ἢ σιωπηρῶς.

Ἄρθρον 3

Κανόνες δημοσίας τάξεως
Διὰ τῆς ἰδιωτικῆς βουλήσεως δὲν δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ ἐφαρμογὴ κανόνων δημοσίας τάξεως.

Zivilgesetzbuch

Erstes Buch

Allgemeiner Teil

Erstes Kapitel

Die Rechtsnormen im allgemeinen

Art. 1. Die Rechtsnormen sind in den Gesetzen und Gewohnheiten enthalten. Rechtsquellen

2. Das Gesetz trifft Bestimmungen für die Zukunft, hat keine rückwirkende Kraft und gilt, solange nicht eine andere Rechtsnorm es ausdrücklich oder stillschweigend aufhebt. Rückwirkende Kraft des Gesetzes

3. Die Anwendung von Normen der öffentlichen Ordnung kann nicht durch den Privatwillen ausgeschlossen werden. Normen der öffentlichen Ordnung

Σημασιολογικές πολιτισμικές ασυμβατότητες

- ❖ Οι **σημασιολογικές ασυμβατότητες** «οφείλονται στο διαφορετικό περιεχόμενο των αντίστοιχων λεξημάτων δύο πολιτισμών» (Βλαχόπουλος, 2015, σ. 33), ή είναι «**λεξήματα και συνδηλώσεις των λέξεων, των οποίων η προσέγγιση και η απόδοση «πυροδοτεί συνειρμούς, οι οποίοι δεν ταιριάζουν πάντα στην υπό μετάφραση έννοια»** (Σκυτιώτη, 2022, σ. 97). Στην περίπτωση των Γενικών Αρχών των ελλΑΚ και γερμΑΚ, υπάρχει το λέξιμα *έθιμο* που μπορεί να πυροδοτήσει τέτοιους συνειρμούς κατά τη μεταφραστική διαδικασία. Συγκεκριμένα, στην ελληνική γλώσσα το λέξιμα *έθιμο*, σύμφωνα με το *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής*, φέρει τις εξής σημασίες:

έθιμο: α. κάθε εκδήλωση της κοινωνικής ζωής που διατηρείται και επιβάλλεται από τη **συνήθεια** και την **παράδοση**· (πρβ. παράδοση, συνήθεια): β. (ειδ. νομ.) **κανόνας του δικαίου** που δεν τον επιβάλλει η γραπτή νομοθεσία της πολιτείας, αλλά η μακρόχρονη και συνεχής εφαρμογή του στην κοινωνία.

- ❖ Στην περίπτωση της γερμανικής νομικής γλώσσας το λέξιμα «έθιμο» φέρει τις ακόλουθες αποδόσεις προς τη γερμανική: *Gebrauch*, *Gepflogenheit* και *Gewohnheit* (Βαθιώτης, κ. ά., 2013, σ. 1476).
- ❖ Επομένως, η μετάφραση του ελλΑΚ προς τη γερμανική αποτελεί ένα δυναμικό επικοινωνιακό περιβάλλον που απαιτεί από τον μεταφραστή του να λάβει την καταλληλότερη και επαρκέστερη επικοινωνιακή στρατηγική, «προκειμένου να προσφέρει και μεταφέρει τα πολιτισμικά νομικά χάσματα χωρίς να προβεί σε μία άγονη και στείρα γεφύρωσή τους» (Pommer, 2008, σ. 100) (Σκυτιώτη, 2022, σ. 98).

Αντιμετώπιση σημασιολογικών πολιτισμικών ασυμβατοτήτων

Το γερμανικό λέξημα **Gewohnheit** αποτελεί συνθετικό μέρος των λεξημάτων **Gewohnheitsnorm** και **Gewohnheitsrecht**, που σημαίνουν αντίστοιχα στην ελληνική γλώσσα **εθιμικός κανόνας** και **εθιμικό δίκαιο** (Καΐσης, 1997, σ. 739), σε αντίθεση με τα λεξήματα **Gebrauch** και **Gepflogenheit**.

Το γερμανικό λέξημα **Gebrauch** σημαίνει **χρήση** στον ελλΑΚ (Καΐσης, 1997α, σ. 653), και **έθιμο** ως **συνήθεια**, **πρακτική** (Καΐσης 1997, σ. 653), και το γερμανικό λέξημα **Gepflogenheit** είναι **συνώνυμο** με το γερμανικό λέξημα **Gepflogenheit** (Καΐσης, 1997, σ. 696).

Η χρήση των λεξημάτων **Gebrauch** και **Gepflogenheit** **δεν θα τηρούσαν την πιστότητα του πρωτότυπου κειμένου**, συνεπώς δεν θα επιτυγχανόταν η νομική ισοδυναμία. Και η μη επίτευξη της νομικής ισοδυναμίας μπορεί να φέρει ως αποτέλεσμα «τη μη επέλευση των προβλεπόμενων και επιδιωκόμενων έννομων συνεπειών» (Heffer, 2005, σ. 218).

ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΞ

BIBLION ΠΡΩΤΟΝ

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Οι κανόνες τοῦ δικαίου ἐν γένει

Ἄρθρον 1

Πηγαί τοῦ δικαίου
Οἱ κανόνες τοῦ δικαίου περιλαμβάνονται εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα.

Ἄρθρον 2

Ἀναδρομική δύναμις τοῦ νόμου
Ὁ νόμος ὀρίζει περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ δὲν ἔχει ἀναδρομικὴν δύναμιν, διατηρεῖ δὲ τὴν ἰσχύν του ἐνώσθ' ἕτερος κανὼν δικαίου δὲν καταργήσῃ αὐτὸν ρητῶς ἢ σιωπηρῶς.

Ἄρθρον 3

Κανόνες δημοσίας τάξεως
Διὰ τῆς ἰδιωτικῆς βουλήσεως δὲν δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ ἐφαρμογὴ κανόνων δημοσίας τάξεως.

Zivilgesetzbuch

Erstes Buch

Allgemeiner Teil

Erstes Kapitel

Die Rechtsnormen im allgemeinen

Art. 1. Die Rechtsnormen sind in den Gesetzen und Gewohnheiten enthalten. Rechtsquellen

2. Das Gesetz trifft Bestimmungen für die Zukunft, hat keine rückwirkende Kraft und gilt, solange nicht eine andere Rechtsnorm es ausdrücklich oder stillschweigend aufhebt. Rückwirkende Kraft des Gesetzes

3. Die Anwendung von Normen der öffentlichen Ordnung kann nicht durch den Privatwillen ausgeschlossen werden. Normen der öffentlichen Ordnung

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- ❖ Υπάρχουν, βάσει της κατηγοριοποίησης της Stolze (1992), πολιτισμικές ασυμβατότητες (πραγματολογικές, μορφικές, σημασιολογικές) μεταξύ ελληνικής και γερμανικής νομικής γλώσσας στην περίπτωση της μετάφρασης των Γενικών Αρχών του ελλΑΚ προς τη γερμανική γλώσσα.
- ❖ Ο Δημήτριος Γώγος, ο μεταφραστής του ελλΑΚ προς τη γερμανική γλώσσα το 1951, αντιμετωπίζει με τη στρατηγική της νομικής ισοδυναμίας τις πραγματολογικές και σημασιολογικές ασυμβατότητες, όχι όμως τις μορφικές ασυμβατότητες («Άρθρον 1» ως «Art. 1», «Άρθρον 2» ως «2.»), αντιθέτως, ακολουθεί τη μεταφραστική στρατηγική της παράλειψης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

Gogos, D. (1951). *Das Zivilgesetzbuch von Griechenland (1940) mit dem Einführungsgesetz*. Walter De Gruyter & Co.

Hale, S. (2011). *Interpreter policies, practices and protocols in Australian courts and tribunals: A national survey*. The Australasian Institute of Judicial Administration Incorporated.

Heffer, C. (2005). *The Language of Jury Trial. A Corpus-Aided Analysis of Legal-Law Discourse*. Palgrave Macmillan.

Matulewska, A. & Wagner, A. (2021). The Multiplicity of Third Space of Communication in Law. *International Journal for the Semiotics of Law* 34(5). 1–29.

Plagianakos, G. J. (1963). *Die Entstehung des Griechischen Zivilgesetzbuches unter historischer Ableitung einiger seiner Institutionen*. Cram, de Gruyter & Co.

Pommer, S. (2008). Translation as Intercultural Transfer: A Case of Law. *Journal of Translation and Interpretation* 3 (1). 17–21.

Stolze, R. (1992). *Hermeneutisches Übersetzen, Linguistische Kategorien des Verstehens und Formulierens beim Übersetzen*. Gunter Narr Verlag.

Ελληνική

Nord, C. (2014). Η Μετάφραση ως στοχευμένη δραστηριότητα. Εισαγωγή στις λειτουργικές προσεγγίσεις (Σίμος Π. Γραμμενίδης & Δέσποινα Δ. Λάμπρου, Μετ.). Δίαυλος.

Βαθιώτης, Κ., Ζαχαρόπουλος, Β., Κουτσογιάννη-Hanke, Χ., Μπουργιέζη, Δ., Παπαδέλλη, Α., Παπατσώρη, Χ., Πριοβούλου, Ε., Τριανταφυλλίδης, Β., & Τσεπίση, Χ. (2013), *Γερμανο-ελληνικό / Ελληνο-γερμανικό Λεξικό Νομικών όρων*. Νομική Βιβλιοθήκη.

Βαλεοντής, Κ. Ε. & Κριμπάς, Π. Ι. (2014). *Νομική γλώσσα, νομική ορολογία: Θεωρία και πράξη*. Νομική Βιβλιοθήκη.

Βλαχόπουλος, Σ. (2014). *Πολυγλωσσία στο δίκαιο: Μετάφραση νομικών κειμένων και δικαστηριακή διερμηνεία*. Νομική Βιβλιοθήκη.

Βλαχόπουλος, Σ. (2015). *Διαπολιτισμική επικοινωνία στην οικονομία. Η μετάφραση οικονομικών κειμένων από τα Γερμανικά στα Ελληνικά*. Σειρά Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/208>

Καΐσης, Α. (1997). *Γερμανοελληνικό λεξικό νομικής ορολογίας: Πρώτος τόμος, Α-Κ (2η έκδοση)*. Εκδόσεις Σάκκουλα.

Καΐσης, Α. (2002). *Γερμανοελληνικό λεξικό νομικής ορολογίας: Δεύτερος τόμος, L-Z (2η έκδοση)*. Εκδόσεις Σάκκουλα.

Κριμπάς, Π., Λουπάκη, Ε., Πανταζάρα, Μ., & Τζιάφα, Ε. (2023). *Ζητήματα ορολογίας στη σύγχρονη μεταφραστική πρακτική [Προπτυχιακό Εργαστήριο]*. Κallipos, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-128>

Παντελίδου, Κ. (2022). *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*. 2η έκδοση. Εκδόσεις Σάκκουλα.

Σκυτιώτη, Σ. (2022). *Συγκριτικό Δίκαιο & Γλώσσα*. Αντ. Ν. Σάκκουλα Ε.Ε.